

**A KÉPMÁS ÉS HANGFELVÉTELHEZ VALÓ JOG AKTUALITÁSAI
KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A GYERMEKEKET ÉRINTŐ
„SHARENTING” JELENSÉGÉRE ***

**THE CURRENT QUESTION OF RIGHT TO FACIAL LIKENESS AND
RECORDED VOICE – ESPECIALLY TO THE OCCURENCE
OF „SHARENTING”**

KRISTON EDIT ** – TÓTH DÁVID ATTILA ***

Absztrakt: A személyiségi jogok klasszikus rendszerében az utóbbi időben a közösségi média jelenléte jelentős változásokat indukált. Az, hogy az ember saját akaratelhatározásából életének különböző momentumait megosztja a nagyvilággal, már nem újdonság, ugyanakkor amilyen előnyököt jelent a közösségi média felületein való jelenlét, megvannak természetesen az árnyoldalai is. A sharenting jelensége ennek a fokozott jelenlétnek a következménye, amely során a szülők nemcsak a saját, hanem gyermekeikkel kapcsolatos történéseiket, élményeiket, fotóikat, videóikat is megosztják ezen a felületen, sokszor nem kifejezetten a gyermek, hanem esetlegesen a saját érdekeikben. A közösségi média jelenlétének személyiségi jogi vonatkozásai már számos tanulmány vizsgálati tárgyát képezték, ugyanakkor jelen tanulmány sajátossága, hogy a személyiségi jog vonatkozó kérdéseit, különösen a képmáshoz és hangfelvételhez való jog szabályozását ütközteti a szülő és gyermek közötti családjogi szabályozás hátterével, hiszen a szülői magatartás értékelése elsősorban a családjogi szabályozás tárgyköréhez sorolható.

Kulcsszavak: *személyiségi jog, családjog, képmáshoz és hangfelvételhez való jog, sharenting*

* A Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-22-4 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

** DR. KRISTON EDIT
PhD egyetemi tanársegéd
Miskolci Egyetem ÁJK
Civilisztikai Tudományok Intézete
Polgári Jogi Intézeti Tanszék
3515 Miskolc-Egyetemváros
jogedit@uni-miskolc.hu

*** TÓTH DÁVID ATTILA
joghallgató, demonstrátor
Miskolci Egyetem ÁJK
Civilisztikai Tudományok Intézete
Polgári Jogi Intézeti Tanszék
3515 Miskolc-Egyetemváros
toth.david.attila@student.uni-miskolc.hu

Abstract: In recent times, the presence of social media has induced significant changes in the classical system of personality rights. It is no longer a novelty that individuals share various moments of their lives with the world at their own discretion, but as much as the presence on social media platforms has advantages, there are naturally also drawbacks. The phenomenon of sharenting is a consequence of this increased presence, where parents not only share their own but also their children's experiences, photos, and videos on these platforms, often not necessarily in the child's interest, but rather in their own. The personality rights implications of social media presence have already been the subject of numerous studies, but the particularity of this study is that it juxtaposes the regulation of personality rights issues, especially the right to one's image and voice, with the family law regulation in the background of the relationship between parents and children, as the evaluation of parental behavior can primarily be categorized within the scope of family law regulation.

Keywords: *personality rights, family law, sharenting, right to facial likeness and recorded voice, sharenting*

Bevezetés

A képmáshoz és hangfelvételhez való jog a személyiségi jogok klasszikusai közé sorolható jogosultságok, védelmük iránti igény azonban a digitalizáció és annak társadalomra gyakorolt hatásai okán az utóbbi időben értékelődött fel igazán. E jogok megsértése ugyanis napjainkban a közösségi média mindennapjainknak részévé válásával egyre inkább jellemzőbb. A kép és hang sajátos egysége, integritása a törvény védelme alatt áll a magyar polgári jogban. A jogsértés elsősorban a hozzájárulás hiányában áll, azaz a képet vagy hangfelvételt feltöltő személy nem tesz eleget a hozzájárulás beszerzési kötelezettségének. Jelen tanulmány érintőlegesen vázolja csak fel a képmáshoz és hangfelvételhez való jog szabályozását hazánkban¹, nagyobb hangsúlyt azonban a címben is jelzett sharenting jelenségének jogi anomáliáira kívánunk helyezni.

A magyar polgári jog fejlődése során a személyiségi jogon belül a képmáshoz való jog kiterjedtebb oltalmának szükségessége a 20. század elején jelentkezett, párhuzamosan a pillanatfénykép feltalálásával, amely a fénykép rögzítésének könnyebb, mindenki által hozzáférhető módját jelentette. Ezzel a megrendelésre készült festményeken, szoborképmásokon, modellről vagy emlékezetből való arcképutánképzés egyszerű és megszokott korábbi technikáihoz képest más jellegű képrögzítés jogi szabályozást igényelt.²

A képmáshoz való jog az 1928. évi magánjogi törvényjavaslatban jelent meg először³, majd mind a Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvényben (továbbiakban: 1959. évi Ptk.), mind a jelenleg hatályos, a

¹ A személyiségi jogok védelméhez kapcsolódóan lásd részletesen: GÖRÖG Márta–MENYHÁRD Attila – KOLTAY András (szerk.): *A személyiség és védelme*. ELTE ÁJK, Budapest, 2017.

² SCHULTZ Márton: *A személyiségi jogok vagyoni értéke és tárgyasulása*. ORAC Kiadó Kft., Budapest, 2022, 84.

³ 1928. évi magánjogi törvényjavaslat 108. §.

Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényben (a továbbiakban: Ptk.) helyet kapott a nevesített személyiségi jogok között.⁴ A törvényi fejlődés közös jellemzője, hogy a visszaélés szó egyaránt szerepel a magánjogi törvényjavaslat és az 1959. évi Ptk. szövegében is, megfogalmazása azonban első pillantásra akár félreérthető is lehet. A visszaélés kifejezés olyan elkövetői magatartás feltételét sugallja, amelynek egyik eleme a jogsértő vétkes magatartása, amit a polgári jogban a felróhatósággal azonosítunk.⁵ Azonban nem csupán felróható módon lehet megsérteni más képmáshoz és hangfelvételhez fűződő jogát, hanem e joghoz fűződő bármilyen, akár teljességgel vétkes, menthető illetéktelen beavatkozási magatartás is jogsértő lehet, a tényállás teljes egészében objektív jellegű és független a jogosulatlan beavatkozó aktuális tudatállapotától.

1. A képmáshoz és hangfelvételhez való jog hazai szabályozási háttere

A személyhez fűződő jogok – vagy az új Polgári Törvénykönyv (továbbiakban: Ptk.) terminológiájával élve: a személyiségi jogok – védelme az ember személyiségének integritását biztosítja, az integritás pedig a jogképességből ered, amely minden embert születésétől fogva megillet.⁶ A Ptk. Harmadik Részében került rögzítésre a személyiségi jogok és ezen belül a képmáshoz és hangfelvételhez való jog.⁷ Az ember személyisége hatékony védelméhez az embert ábrázoló képmás és hangfelvétel jogi védelme is hozzátartozik.⁸ Boronkay Miklós megfogalmazásában az ember képmása és hangfelvétele az emberi személyiség megnyilvánulásai a külvilágban, amelyek egyszerre alkalmasak arra, hogy az egyént más embertől megkülönböztessék, másrészt, hogy azonosítsák őt.⁹ Az ember külső megjelenése közvetlen kifejezi a személyiség belső sajátosságait is, az ember jellemét, értelmi és érzelmi világát, indulatait, a személy társadalmi szerepét, ezáltal az egyed megkülönböztetésének és azonosításának nélkülözhetetlen eszköze és feltétele, a személyiség megvalósítását és érvényesítését szolgálja. Ez a tény teszi lehetővé és szükségessé a jogi védelmet abban a körben, amelyben a jogi eszközök alkalmazhatók.¹⁰ A személyhez fűződő jogként történő elismerés indoka, hogy az ember külső megjelenése a személyiség belső sajátosságait vetíti ki.

⁴ 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről 80. §.

⁵ LENKOVICS Barnabás – SZÉKELY László: *A személyi jog vázlata*. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2000, 113.

⁶ SZEGHALMI Veronika: *A képmás polgári jogi védelme és a hazai szabályozás alapvonalainak áttekintése európai példákön át*. (https://www.mediakutato.hu/cikk/2014_01_tavas/04_kepmas_ptk_europa.pdf), 2023. április 12.

⁷ 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről.

⁸ BARZÓ Tímea: Személyiségi jogok. In: Barzó Tímea – Papp Tekla (szerk.): *Civilisztika I.* Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018, 212.

⁹ Lásd részletesen: BORONKAY Miklós: A képmás és hangfelvételhez fűződő jogok. In: *Medias Res* 2013/1., 111–132.

¹⁰ SZEGHALMI: i. m. 54.

A Ptk. a személyiségi jogok vonatkozásában – azok felleltározhatatlan jellegéből eredően – generálklauzula formájában rögzíti a személyiség általános védelmét. Ez alapján: mindenkinek joga van ahhoz, hogy törvény és mások jogainak korlátai között személyiségét, így különösen a magán- és családi élet, az otthon, a másokkal való – bármilyen módon, illetve eszközzel történő – kapcsolattartás és a jó hírnév tiszteletben tartásához való jogát szabadon érvényesíthesse, és hogy abban őt senki ne gátolja. Az emberi méltóságot és az abból fakadó személyiségi jogokat mindenki köteles tiszteletben tartani. A személyiségi jogok a Ptk. védelme alatt állnak.¹¹ A magánélethez való jog meghatározása többértékű feladat, mivel a definíció jelentéstartalma folyamatosan változik az egyén és a közösség közötti kapcsolati viszony változékonysága miatt. A right to privacy megjelenése óta a legtöbb jogrendszer védendő értéknek tartja az egyén magánéletét. A magánélethez való jog – bár széles tartalommal bír¹² – magában foglalja a személyes szabadság, a magánlakás, a jó hírnév, a magántitok és a személyes adatok védelméhez való, valamint a képmáshoz és a hangfelvételhez való jogokat.¹³ Az előbb említett jogok egyben a nevesített személyiségi jogok csoportjába tartoznak a Ptk. 2:43. § értelmében. Az említett szakasz rögzíti, hogy a személyiségi jogok sérelmét jelenti különösen: az élet, a testi épség és az egészség megsértése; a személyes szabadság, a magánélet, a magánlakás megsértése; a személy hátrányos megkülönböztetése; a becsület és a jó hírnév megsértése; a magántitokhoz és a személyes adatok védelméhez való jog megsértése; a névviseléshez való jog megsértése; a képmáshoz és hangfelvételhez való jog megsértése.¹⁴ E felsorolás természetesen korántsem teljes, hanem példálózó jellegű.

Az 2013. évi V. törvény (továbbiakban: új Ptk.) 2:48. § a személyiségi jogi generálklauzulát meghaladóan nevesített jogként szabályozza a képmáshoz és hangfelvételhez való jogot.¹⁵ Az első bekezdés értelmében a képmás vagy hangfelvétel elkészítéséhez és felhasználásához az érintett személy hozzájárulása szükséges. A második bekezdés alapján nincs szükség az érintett hozzájárulására a felvétel elkészítéséhez és az elkészített felvétel felhasználásához tömegfelvétel és nyilvános közéleti szereplésről készült felvétel esetén. Képmással vagy hangfelvétellel kapcsolatos személyiségi jogok csak az embert illethetik meg, azaz természetes személyt.¹⁶ A képmás lehet rajz, karikatúra, vázlat, festmény, grafika, szobor, fénykép, film vagy videofelvétel, televíziós bemutatás, modern képi megformálás (interneten, okostelefonon való megformálás) vagy bármilyen más digitális ábrázolás is.¹⁷ A hangfelvétel pedig bármilyen

¹¹ Ptk. 2:42. §.

¹² Lásd részletesen: MENYHÁRD Attila: A magánélethez való jog elméleti alapjai. *In Medias Res* 2014/2., 384–406.

¹³ TORDA Sztella: Az Alkotmánybíróság gyakorlata a magánjogi jogviszonyokat érintő ügyekben – középpontban a személyiségi jogok. *Opuscula Civilia* 2022/4., 30–33.

¹⁴ Ptk. 2:43. §.

¹⁵ Ptk. 2:48. §, BH 2023.10, BH 2018.248, Pfv.IV.21.161/2022/6., Pfv.IV.20.981/2022/6.

¹⁶ LENKOVICS: i. m. 113.

¹⁷ TATTAY Levente: Gondolatok a képmás védelméről. *Közjegyzők Közlönye* 2004/9, 3–7.

hangrögzítő és továbbító eszköz (például hangelemez, hangkazetta, mágnesszalag, CD, televízió és rádiófelvétel, filmfelvétel).¹⁸ Az előbb említett jogok megsértését tehát kizárja az érintett személy hozzájárulása vagy ha a felvétel tömegfelvétel és nyilvános közéleti szereplésről készült felvétel. Érdemes tisztázni éppen ezért a tömegfelvétel és a nyilvános közéleti szereplés fogalmát.

A tömegfelvétel olyan felvétel, amelyen jellegéből adódóan annyi személy szerepel, hogy az egyéniesítés lehetetlenné válik, illetve életszerűtlen lenne az a helyzet, hogy minden ott szereplő egyéntől hozzájárulást követeljünk. Ennek két fajtáját különítik el a jogirodalomban:¹⁹

- a) Első esetben olyan esemény bemutatása valósul meg, amelyet ún. *szokásos fénykép-, film- és televíziós felvétel* készítésének nevez a szakirodalom, tehát aki azon részt vesz, számolnia kell azzal, hogy személyét – akár felismerhetően is – felvételen rögzítik, mint például egy nagyobb sporteseményen. Ilyen esetben a gyakorlat szerint az sem jogsértő, ha egy adott személy egyénileg is felismerhető.
- b) Tömegfelvételnek tekinthetünk ugyanakkor *egy tájképről* vagy *egy utcarészletről* készült felvételt is, ahol ugyan nem lehet szokásosan a felvétel készítésével számolni, de az egyediesítés, azaz egyes személyek kiemelése, felismerhető ábrázolása csak az érintett hozzájárulásával lehetséges jogszerűen. Hallgatólagos (ráutaló magatartással történő) beleegyezés csak akkor állapítható meg, ha az ábrázolt személy tudott vagy tudhatott arról, hogy őt fényképezik, és ez ellen nem tiltakozott.²⁰

A nyilvános közéleti szereplés vonatkozásában nem szükséges hozzájárulás a nyilvános közszereplésen közéleti szereplőről készült fénykép, hangfelvétel készítéséhez és közzétételéhez. Önmagában az a tény, hogy valaki nyilvános helyen megjelenik, az utcán sétál, fürdőhelyen pihen, megnéz egy filmet, tárlatot, sportmérkőzést, ezzel nem vállal közszereplést, csupán magánemberként szórakozik. Nyilvános közszereplésnek minősül azonban a közéleti emberek (például politikusok, színészek, szölvivők) nyilvános fellépése, beszéde, előadása stb.²¹ A nyilvános helyen munkáját végző személy azonban a közszereplés szándékának hiányában nem tekinthető közszereplőnek.²² A polgári perben a közhatalmat a bíróság gyakorolja; a felek képviselői eljárási jogaik érvényesítése során nem a közérdek, hanem a képviselt fél érdekei alapján járnak el, ezért a nyilvános tárgyaláson róluk kép- és hangfelvétel csak kifejezett hozzájárulásuk esetén készíthető.²³ A közszereplő képmása csak közszerepléseivel összefüggésben, a közéleti megnyilvánulásai által

¹⁸ BORONKAY: i. m. 113.

¹⁹ BARZÓ: i. m. 217.

²⁰ Lásd Kúria Pfv.IV.20.829/2022/6. precedensértékű határozata.

²¹ BARZÓ: i. m. 215. Lásd még: 36/1994. (VI. 24.) AB határozat, 57/2001. (XII. 5.) AB határozat, 7/2014. (III. 7.) AB határozat, 14/2017. (VI. 30.) AB határozat, 3145/2018. (V. 7.) AB határozat.

²² BDT1999.4.

²³ BDT2016.3441.

meghatározott keretben, annak bemutatására használható fel az érintett hozzájárulása nélkül.²⁴ A legfrissebb bírói gyakorlat azt is hangsúlyozza, hogy a képmás felhasználásához a hozzájárulás szükségességének vizsgálata során nem annak van jelentősége, hogy a közszereplőről a fénykép közszereplés alkalmával készült-e, hanem azt kell vizsgálni, hogy a cikk tárgyát képező témával összefüggésben álló fénykép került-e közzétételre, és a közzététel módja – a felismerhetővé váláson túlmutatóan – valamilyen alapjog sérelmét okozza-e.²⁵ Ha valaki közszereplő kísérőjeként olyan eseményen vesz részt, amelyet közpénzből finanszíroznak, számolhat azzal, hogy arról a sajtó – akár képmásának felhasználásával – beszámolhat. Ilyenkor egyedileg szükséges a sajtószabadsághoz (a véleménynyilvánítás szabadságához) fűződő jog érvényesülését összevetni az egyén képmás védelméhez fűződő jogának érvényesülésével.²⁶

2. A jogsértés alapja. a visszaélés esetei

A képmással és hangfelvétellel történő visszaélés esetei közé tartozik egyfelől a felvétel készítése az érintett hozzájárulása nélkül, illetve a jogosan készült felvétel engedély nélküli felhasználása, nyilvánosságra hozatala.²⁷

A Ptk. szabályai alapján kötelező az érintett hozzájárulása a képmás és hangfelvétel elkészítéséhez és felhasználásához. Az előbb említett szabályozással kapcsolatban a Ptk. hatálybalépése előtt már a 20. század közepén élő magyar jogász Alföldy Dezső a személyiségi jog alapján azt az álláspontot képviselte, hogy a fényképek közzeléséhez az ábrázolt személy hozzájárulása is szükséges.²⁸ A hozzájárulás nincs alakisághoz kötve, akár ráutaló magatartással is kifejezhető a hozzájárulás, azonban kizárólag a felvételen szereplő személy jogosult azt megadni.²⁹ Ha tehát valaki az érintett személy hozzájárulása nélkül illetéktelenül hatol be a magánszférájába, akkor jogsértés valósul meg. Például, ha valaki más után leselkedik, és titokban készít róla képet, vagy titkos lehallgatás során hangfelvételt, illetve ha rejtett kamerát használ. A rejtett kamera vonatkozásában egy elvi bírósági határozat kimondta, hogy a rejtett kamerával készített videófelvétel a büntetőeljárásban bizonyítási eszközként, illetve bizonyítékként felhasználható; polgári perben dönthető el, hogy a felvétel sérti-e valakinek a személyhez fűződő jogait.³⁰ A képmás vagy hangfelvétel készítéséhez, mint arra már korábban utaltam, a hozzájárulás ráutaló magatartással is megadható, ilyen magatartásnak minősül a bírói gyakorlat értelmében, ha az érintett személy tudja, hogy abban a helyiségben, ahová belép, felvétel készül vagy készülhet.³¹ Nem minősül visszaélésnek a képmás vagy hangfelvé-

²⁴ BH2006. 282. Lásd még: BH2018. 248, BH 2023.151.

²⁵ BH2023. 10.

²⁶ BH2017. 86.

²⁷ Ptk. 2:48. § (1) bekezdés.

²⁸ SCHULTZ: i. m. 85.

²⁹ SZEGHALMI: i. m. 55.

³⁰ EBH2000. 296.

³¹ BDT2012. 2610.

tel készítése vagy felhasználása, amennyiben arra közvetlenül fenyegető vagy már bekövetkezett jogsértés bizonyítása érdekében közérdekből vagy jogos magánérdekből kerül sor, feltéve, hogy a képmás vagy hangfelvétel készítése vagy felhasználása a bizonyítani kívánt jogsértéshez képest nem okoz aránytalan sérelmet.³² A birtokháborító magatartásról készült videófelvétel bizonyítékként való felhasználása nem minősül visszaélésnek, és nem sérti a személyhez fűződő jogokat.³³

A fénykép készítéséhez való hozzájárulás nem jelenti egyben a felhasználás engedélyezését is, mivel a felhasználásra vonatkozó rendelkezési jog önálló, független a felvételkészítés engedélyezésétől.³⁴ Főszabály szerint tehát nemcsak a képmás és hangfelvétel készítéséhez, hanem a felhasználásához, nyilvánosságra hozatalához is az érintett személy hozzájárulása szükséges.³⁵

Az ábrázolás módja akkor jogsértő, amikor például a felvétel készítője nevetségessé teszi az ábrázolt személyt. A közéleti szereplőről készült, karikatúrának minősülő fényképfelvétel nyilvánosságra hozatala nem sérti a képmáshoz való jogot, és az ezáltal kifejezett vélemény sem sért becsületet vagy emberi méltóságot, ha a véleménynyilvánítás nem indokolatlanul bántó, sértő vagy lealacsonyító.³⁶ A felvétel jogosulatlan megváltoztatásához tartozik az eltorzítás, megsemmisítés és a kép és hang egységének jogosulatlan megbontása.

3. Sharenting és a gyermekek képmásának és hangfelvételeinek felhasználása

A közösségi oldalak előnye mindenekelőtt abban mutatkozik meg, hogy rendkívül nagyszámú személyt tudunk kis erőfeszítés nélkül is elérni. A hagyományos kommunikációs formák, mint a személyes találkozás, személyes beszélgetések vagy akár a digitális eszközök más formáival történő azonnali üzenetváltás mind olyan tevékenységek, amelyek a közösségi média használatához képest többletenergiát követelnek az érintettektől. Éppen ezért a közösségi média egyik legnagyobb előnye, hogy gyorsan, nagy mennyiségű információt tudunk más személyek elé tárni. Ebből adódóan mindennapi életünk megosztása akárcsak szűk körben a családdal, barátokkal, akár tágabb körben az egész világgal lehetővé vált az utóbbi évek során. E lehetőség fokozottan jelentkezik a szülők körében, hiszen ők amellett hogy saját maguk életének történéseit osztják meg másokkal, sok esetben gyermekük mindennapjait is közzéteszik.³⁷ A közzétételnek számos oka lehet egyfelől az, hogy ezen pillanatok emlékét megőrizték a szülők megosztva ezt másokkal is. Ezt meghaladóan azonban számos olyan tényező motiválhatja még a szülőket, ami miatt megosztják másokkal ezeket a pillanatokot. A megosztásnak azonban számos árnyoldala is lehet. Ennek következtében ugyanis a gyermeket érintő adatok kerülnek a

³² BDT2011. 2442.

³³ BH2000. 485.

³⁴ BDT2009. 1962.

³⁵ BDT2007. 1682.

³⁶ BH2000. 293.

³⁷ Anna-Maria ISKÜL – Kristi JOAMETS: Child right to privacy and social media – personal information oversharing parents. *Baltic Journal of Law and Politics* 2021/2., 103–104.

világhálóra, amelyek sok esetben visszaélészerű magatartások, máskor bűncselekmények megvalósításának eszközeként szolgálnak. Éppen ezért amennyire előnyös lehet az érintettek számára ezen felvételek közzététele, olyannyira magában hordozza annak veszélyét is. Azon túlmenően ugyanis, hogy egy-egy felvétel magára a gyermekre nézve hátrányos következményekkel járhat, például olyan szituációkban ábrázolja a gyermeket, amely alapján gúnyolódásnak, zaklatásnak lesz kitéve, az előbb említettek alapján akár bűncselekmény áldozatává is válhat maga a gyermek.³⁸ Külön szót kell ejteni a jelenség fokozott formában való megjelenéséről, vagyis tipikusan azokról az esetekről, amikor maguk a szülők is ismert személyiségnek számítanak, és ebből adódóan a magánéletük közzététele sok esetben gazdasági tevékenységükkel, reklámtevékenységgel, szponzorációval is összekapcsolódik, amibe szintén bevonhatják gyermekeiket. E magatartásokat azért tekintjük fokozott jelentőségűnek, ugyanis ekkor nemcsak az érzelmi megfontolások vagy a jó szándékú megosztás, például, hogy a távol élő családtag is naprakész információkkal bírjon a gyermek sorsáról, hanem a gazdasági potenciálok és maga az előnyszerzés lehetősége is arra sarkallja az érintetteket, hogy a gyermekek a tevékenységek végzésébe bevonásra kerüljenek.

A sharentig a „share” és a „parenting” szavak egyesüléséből jött létre és annak a társadalmi jelenségnek a leírására szolgál, amely a szülők gyermekeik adatainak közösségi médiában való megosztását foglalja magában. Olyan magatartásokról van tehát szó, amikor a szülő tudatosan közzéteszi a gyermekről készült akár képeket, videókat, amelyen maga a gyermek különböző szituációkban látható.³⁹ Egy másik meghatározás szerint a sharenting a közösségi médiát használó szülők olyan magatartására utal, amely során szöveges bejegyzések, képfelvételek vagy videófelvételek közzétételével vitatják meg gyermekeik mindennapjait, továbbadva ezzel a gyermekeikre vonatkozó adatokat.⁴⁰ A fogalom értelmezése azonban a szakirodalomban ennél összetettebb. Ahhoz ugyanis, hogy sharentingről beszélhessünk, két kritériumnak kell megvalósulnia a definícióból eredően ehhez: egyrészt magában foglalja annak a követelményét, hogy a megosztás maga nyilvánosság előtt történjen, azaz tömegesen érje el az embereket, a másik a gyermek azonosíthatóságának kritériuma, azaz felismerhető legyen, hogy a közzétett kép- vagy hangfelvétel kit ábrázol.⁴¹

Láthattuk az előző fejezetben, hogy a képmás- és hangfelvétel jogszerű közzétételéhez az érintett személy hozzájárulására van szükség, azaz nyilatkozni kell

³⁸ Vö. HALÁSZ Csenge: Személyiségi jogok a közösségi médiában – Új kihívások a bírói gyakorlat tükrében. *Publicationes Universitatis Miskolcensis, Sectio Juridica et Politica* 2019/1., 341–357.

Lásd még: Stacey B. STEINBERG: Sharenting: Children’s Privacy in the Age of Social Media. *Emory Law Journal* Vol. 66, 2017, 841–884.

³⁹ Anna BROSCHE: Sharenting: Why do parents violate their children’s privacy? *The New Educational Review* 2018/4., 75–85, <https://doi.org/10.15804/ner.2018.54.4.0677>.

⁴⁰ Keltie HALEY: Sharenting and the (potential) right to be forgotten. *Indiana Law Journal* 2020/3., 1005.

⁴¹ BROSCHE i. m. 75–85.

arról, hogy hozzájárul-e a készítéshez és a közzétételhez vagy sem. A nyilatkozattétel szabályai a Ptk. személyek jogára vonatkozó joganyagában találhatóak, aminek értelmében a gyermek korából adódóan – nevezetesen a 14. életévét betöltött kiskorú korlátozottan cselekvőképességűnek⁴², a 14. életév alatti gyermek azonban cselekvőképételen személynek⁴³ minősül. Fő szabály szerint egyik személyi körbe eső egyén sem tehet önállóan jognyilatkozatot, kiskorúak esetében a törvényes képviselő közreműködése elengedhetetlen az érvényes nyilatkozattételhez.⁴⁴ A törvényes képviselő azonban a gyermek felett szülői felügyeletet gyakorló személyt, illetve a gyermek gyámját érintő jogosultság ebben a helyzetben.

A szülői felügyelet a szülőket a gyermekkel szemben megillető jogok és kötelezettségek összességét jelenti, amelynek legfontosabb tartalmi elemeit maga a Ptk. is megnevezi.⁴⁵ A Ptk. szülői felügyeletre vonatkozó alapelveiből következik, hogy a szülők a szülői felügyelet gyakorlása során kötelesek a gyermek érdekeit szem előtt tartva együttműködni. Az együttműködés azonban nem jelent mindig és mindenben egyetértési vagy közös döntési jogot.⁴⁶ Amennyiben ugyanis a szülők különválnak és az egyikük kizárólagos szülői felügyeleti jogot kap, ilyenkor csak ez a szülő gyakorolja a szülői felügyeletből eredő jogokat és kötelezettségeket, míg a másik szülőnek szünetel a szülői felügyeleti joga.⁴⁷ Ilyen esetben a szünetelés hatálya alatt álló szülőt csak a *gyermek sorsát érintő lényeges kérdések* tekintetében illeti meg az együttdöntés joga. Ennek ellensúlyozása érdekében a Ptk. megköveteli, hogy a kizárólagos szülői felügyeletet gyakorló szülő mindenről tájékoztassa a külön élő szülőt.⁴⁸

A szülői felügyeletet gyakorló szülők joga és kötelezettsége, hogy gyermeküket személyi és vagyoni ügyeiben képviseljék, azaz fő szabály szerint ők a gyermek törvényes képviselői, amíg a szülői felügyeletet közösen gyakorolják. Ez a képviselői jog azonban nem terjed ki a gyermek azon nyilatkozataira, amelyeket csak személyesen tehet. E személyes jellegű nyilatkozatok körét kifejezetten a jogszabályi előírások között kell keresnünk.⁴⁹

Mindebből kiindulva *sharenting* esetén a szülői felügyeletet gyakorló szülőnek van joga arra, hogy a kiskorú gyermek helyett nyilatkozzon, a gyermekről készült képmás- és hangfelvétel közzétételéhez hozzájárul-e. Ebből eredően azok a helyzetek, amikor a szülő megoszt egy képet vagy egy videót a gyermekéről, jogszerű akkor lehet, ha a megosztó a szülői felügyelet gyakorlója. Ez közös szülői felügyelet esetén mindkét szülőt megilleti, ugyanakkor olyan esetekben, amikor a szülők

⁴² Ptk. 2:11. §.

⁴³ Ptk. 2:13. §.

⁴⁴ Vö. Ptk. 2:12. § és Ptk. 2:14. §.

⁴⁵ Ptk. 4:146. § (2) bekezdés.

⁴⁶ BARZÓ Tímea: A szülői felügyelet családvédelmi aspektusai. In: Mélypataki Gábor (szerk.): *A szociális jog aktuális kérdései Magyarországon és az Európai Unióban*. Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Miskolc, 2017, 6–8.

⁴⁷ Ptk. 4:165. § (1) bekezdés és 4:167. § (1) bekezdés.

⁴⁸ KRISTON Edit: *Gyermekvédelem*. Novotni Kiadó, Miskolc, 2020, 22.

⁴⁹ Vö. például Ptk. 2:12. § (2) bekezdés.

házassága felbontásra kerül vagy egyszerűen csak külön élnek és kizárólagos szülői felügyelettel rendelkezik az egyik szülő, akkor a másik által közzétett és nyilvánosságra hozott felvételek csak akkor minősülnek jogszerűnek, ha ahhoz a szülői felügyeletet gyakorló szülő is hozzájárult. Ugyanez a helyzet az egyéb családtagok, így például a nagyszülők, testvérek stb. által történő közzététel során.

A hozzájárulás azonban a Ptk.-ban nincs alakiséghez kötve, ennek megfelelően szóban, írásban vagy akár ráutaló magatartással is megadható. A joggyakorlat is következetesen hangsúlyozza, hogy a képmás készítéséhez való hozzájárulás ráutaló magatartással is kifejezhető. Ilyennek tekintendő különösen, ha az érintett fél a felvételkészítést észleli, ennek ellenére a felvétel helyszínére megy, és a felvétel készítése ellen nem tiltakozik.⁵⁰

A másik problémát az okozza, hogy a Ptk. mind a szülői felügyelet szabályai között, mind a cselekvőképességi szabályoknál rendelkezik arról, hogy az ítéelőképességű gyermek véleményét a szülőknek meg kell hallgatniuk, és figyelembe is szükséges venniük, emellett ítéelőképességre tekintet nélkül tájékoztatniuk kell a gyermeket.⁵¹ Ebből adódóan előfordulhat, hogy a szülő és a gyermek között érdekelletét következik be, melyről a Ptk. akképp rendelkezik, hogy nem képviselheti a gyermeket olyan ügyben, amelyben ő maga, házastársa, élettársa, egyenesági rokona vagy az ő törvényes képviselote alatt álló más személy a gyermekkel szemben ellenérdekkü fél.⁵² Mindebből álláspontunk szerint az következik, hogy a gyermek esetében további feltétel lesz annak a vizsgálata, hogy a szülő bevonta-e a gyermeket a közzétételre vonatkozó döntésbe vagy sem. Ennek megfelelően a Ptk. személyek jogáról szóló rendelkezéseit a Családjogi Könyvében található előírásokkal egyesítve két feltétel kell ahhoz, hogy a gyermekről jogszerűen kerüljön elkészítésre vagy közzétételre bármilyen képmás vagy hangfelvétel:

- 1) a szülői felügyeletet gyakorló szülő a felvétel készítéséhez hozzájárul,
- 2) a hozzájárulást tevő szülő a gyermek véleményét kikérte a felvétel készítésekor vagy közzétételekor és az ítéelőképességű gyermek véleményét a szülő figyelembe vette.

E feltételek teljesítése az egyes személyiségi jogi perekben további nehézséget fog felvetni, a bizonyítás ugyanis nem lesz egyszerű, arra a körülményre nézve, hogy a gyermek tényleg bevonásra került-e a döntésbe.

Ezen túlmenően aggályokat vethet fel a közzétett tartalom is maga a gyermek szempontjából. Előfordulhat ugyanis az, hogy a gyermek is beleegyezik a felvétel elkészítésébe és közzétételébe, ugyanakkor maga a felvétel képes arra, hogy a gyermek érdekének sérelmét okozza. Megosztott véleményt vált ki álláspontunk szerint az a tény, amikor egy közszereplő vagy egy annak nem minősülő, ugyanakkor széles körben ismert személy gyermeke a különböző reklám- és szponzorációs tevékenységekbe bevonásra kerül a közösségimédia-felületeken. Éppen ezért a közzétett tartalomra vonatkozóan a szülő magatartásának vizsgálata annak feltárását

⁵⁰ BDT2019. 4001.

⁵¹ Lásd részletesen: Ptk. 2:12. § (4) bekezdés, Ptk. 2:14. § (3) bekezdés, Ptk. 4:148. §.

⁵² Ptk. 4:163. § (1) bekezdés.

fogja megkövetelni, hogy a szülő a magatartásával veszélyezteti-e a gyermek érdekét, valamint, hogy káros hatással lesz-e az a gyermek testi, erkölcsi vagy szellemi fejlődésére. Ebből adódóan, ha a szülő a magatartásával a gyermeke jogainak sérelmét idézi elő, akkor a Ptk. alapján a szülői felügyeleti joga a szükséges mértékben korlátozható, súlyosabb esetben akár meg is vonható, sőt a gyermek akár harmadik személyhez is elhelyezhető.⁵³

Egy másik fontos eleme ennek a problémakörnek, a közzétett tartalmak felhasználása. Családjogi perekben ugyanis, különösen a házasság felbontására, valamint a szülői felügyelet megállapítására vagy megváltoztatására irányuló perekben egyre gyakoribb, hogy a szülők az állításaik bizonyításaként a közzétett felvételeket – elsősorban azokat, amiket nem jogszerűen tesznek közzé – használják fel. A joggyakorlat válasza az erre a kérdésre, hogy a hozzájárulás nélkül készített és közzétett kép- és hangfelvételek polgári perben való felhasználása nem sért személyiségi jogot abban az esetben, ha kizárólag az ellenérdekű fél perben tett valótlan nyilatkozatának cáfolatát és annak bizonyítását szolgálja a felhasználó méltányolható magánérdekének védelmében.⁵⁴

A szülői felügyelet az egyik legerősebb jogosultság a szülő és gyermek viszonyában, viszont vannak esetek, amikor nincs olyan személy a gyermek életében, aki a szülői felügyeleti jogot gyakorolhatná. Ennek oka lehet egyfelől, hogy mindkét szülő, illetve a szülői felügyeleti jogot gyakorló szülő már nem él vagy a szülői felügyeletet gyakorló szülő vagy szülők felügyeleti jogát a bíróság megszüntette, esetleg az szünetel.

Ilyen esetekben a szülőket a szülői felügyeletből megillető jogokat természetesen a jogszabályban szereplő, a jogintézmény jellegéből következő eltérésekkel a gyermek gyámja fogja gyakorolni.⁵⁵ A gyámság nem más, mint a szülői felügyeletet helyettesítő jogintézmény, melynek célja a gyámoltak személyi és vagyoni érdekeinek védelme.⁵⁶ Ha a gyermek esetében tehát nincs szülői felügyeletet gyakorló személy, akkor a hozzájárulás megadásáról a gyermek gyámja rendelkezhet.

Összegzés

Felgyorsult világunk változásait a jogi szabályozási háttér is igyekszik követni. Kétségtelen azonban, hogy egyre több olyan társadalmi jelenség, változás következik be, amelyek jogi megítélése egyre nagyobb kihívások elé állítja mind a jogalkotást, mind a joggyakorlatot. Ennek egyik példája lehet a tanulmány központi kérdését képező sharenting jelensége, a digitális platformok, a közösségi média ugyanis mindennapjaink részévé váltak. A képmáshoz és hangfelvételhez való jog, mint önálló személyiségi jog szabályozása és joggyakorlata már jelzi ezeket a változásokat, sok esetben azonban az jelenti a különböző helyzetek jogi megítélésének

⁵³ Vö. Ptk. 4:149. § Ptk. 4:169. §.

⁵⁴ BDT2018. 3877

⁵⁵ KRISTON i. m. 49.

⁵⁶ FILÓ Erika – KATONÁNÉ PEHR Erika: *Gyermekei jogok, szülői felelősség és gyermekvédelem*. HVG-Orac, Budapest, 2015, 227.

problémáját, hogy kizárólag a személyiségi jogok szabályozásának oldaláról vizsgálják a jogsértések megtörténtét. Jelen tanulmányban azonban arra kívántuk felhívni a figyelmet, hogy vannak olyan csoportok, például a gyermekek, akik kiszolgáltatott helyzetükből adódóan más megítélés alá kell, hogy essenek, mint a társadalom többi tagja. Ezt biztosítja az, hogy a gyermekek védelmének kiterjedt magánjogi és közjogi szabályozási rendszere van, amely szabályanyagot együttesen kell figyelembe venni az őket ért jogsértések kivizsgálása során. Éppen ezért jelen tanulmányban a felvételek közzétételét nemcsak a személyiségi jogok oldaláról vizsgáltuk meg, hanem a családjogi szabályanyaggal ütköztettük, amely során arra a megállapításra jutottunk, hogy a gyermekek esetében a képmáshoz és hangfelvételhez való jog sérelmét nem csak az elkészítéshez vagy a közzétételhez való hozzájárulás hiánya valósítja meg, hanem többletfeltételként a családjogi szabályozásból adódóan a gyermek döntésbe való bevonása is a feltételrendszer részét kell, hogy képezze. E feltételek együttes, konjuktív megvalósulása eredményezheti azt, hogy a gyermek esetében a felvétel elkészítése és közzététele jogszerűnek minősül. Ezen túlmenően a jogsértések jogkövetkezmenyei is sajátosan alakulnak, mert azon túlmenően, hogy a személyiségi jogaik sérülnek, ezáltal a személyiségvédelmi jogkövetkezmenyek alkalmazhatóak, a családjogi joghatások is beállhatnak a szülők vonatkozásában a tanulmányban szemléltetett szülői felügyeleti jog korlátozásának formájában. Ebből adódóan a gyermek jogait sértő, esetlegesen veszélyeztető, a közösségi médiában megjelenő szülői magatartások esetén ajánlatosabbnak tartjuk a szülői felügyelet korlátozhatóságával rendezni az esetleges jogsértéseket, amihez szükséges lehet a vonatkozó rendelkezések újragondolása, bővítése. Erősebbnek látjuk ugyanis a családjogi szabályozás oldaláról alkalmazható kontrollt, amivel a gyermekek egészséges fejlődése és jogainak tiszteletben tartása hatásosabban kezelhető.

Felhasznált irodalom

- [1] BARZÓ Tímea: Személyiségi jogok. In: Barzó Tímea – Papp Tekla (szerk.): *Civilisztika I.* Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018.
- [2] BARZÓ Tímea: A szülői felügyelet családvédelmi aspektusai. In: Mélypataki Gábor (szerk.): *A szociális jog aktuális kérdései Magyarországon és az Európai Unióban.* Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Miskolc, 2017.
- [3] BORONKAY Miklós, A képmás és hangfelvételhez fűződő jogok. *In Medias Res* 2013/1., 111–132.
- [4] Anna BROSCHE: Sharenting: Why do parents violate their children's privacy? *The New Educational Review* 2018/4., 75–85.
<https://doi.org/10.15804/tner.2018.54.4.0677>
- [5] FILÓ Erika – KATONÁNÉ PEHR Erika: *Gyermeki jogok, szülői felelősség és gyermekvédelem.* HVG-Orac, Budapest, 2015.

-
- [6] GÖRÖG Márta – MENYHÁRD Attila – KOLTAY András (szerk.): *A személyiség és védelme*. ELTE ÁJK, Budapest, 2017.
- [7] Anna-Maria ISKÜL – Kristi JOAMETS: Child right to privacy and social media – personal information oversharing parents. *Baltic Journal of Law and Politics* 2021/2., 101–122.
- [8] Keltie HALEY: Sharenting and the (potential) right to be forgotten. *Indiana Law Journal* 2020/3., 1005–1020.
- [9] HALÁSZ Csenge: Személyiségi jogok a közösségi médiában – Új kihívások a Bírói gyakorlat tükrében. *Publicationes Universitatis Miskolcensis, Sectio Juridica et Politica* 2019/1., 341–357.
- [10] LENKOVICS Barnabás – SZÉKELY László: *A személyi jog vázlata*. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2000.
- [11] MENYHÁRD Attila: A magánélethez való jog elméleti alapjai. *In Medias Res* 2014/2., 384–406.
- [12] SCHULTZ Márton: *A személyiségi jogok vagyoni értéke és tárgyasulása*. ORAC Kiadó Kft., Budapest, 2022.
- [13] SZEGHALMI Veronika: *A képmás polgári jogi védelme és a hazai szabályozás alapvonalainak áttekintése európai példákon át*. (https://www.mediakutato.hu/cikk/2014_01_tavasz/04_kepmas_ptk_europa.pdf) 2023. április 14.
- [14] TATTAY Levente: Gondolatok a képmás védelméről. *Közjegyzők Közlönye* 2004/9., 3–7.
- [15] TORDA Sztella: Az Alkotmánybíróság gyakorlata a magánjogi jogviszonyokat érintő ügyekben – középpontban a személyiségi jogok. *Opuscula Civilia* 2022/4., 30–33.